

VALEN I SVERIGE

Ett utdrag ur ...

Peter Leijon

Samhällskunskap – så klart!

Kurs 1

Valen i Sverige

Demokratin i Sverige utgår från våra val.
Det är val i Sverige vart fjärde år
den andra söndagen i september.

På valdagen sker tre val samtidigt:

- val till riksdagen
- val till regionen
- val till kommunen.

Makten är tidsbegränsad

Hur vi röstar i våra svenska val
avgör vilka som ska styra
i riksdag, regioner och kommuner.
Men makten att bestämma
gäller bara i fyra år.
Efter fyra år är det val igen.
Om vi röstar annorlunda då
ändras vilka som får bestämma.

Val till riksdagen

Riksdagen bestämmer vilka lagar
som ska gälla i Sverige
och hur vi ska använda våra skattepengar.
I riksdagen arbetar 349 politiker.
De kallas för riksdagsledamöter
och kommer från olika politiska partier.
De har fått sina platser i riksdagen för att folk
har röstat på deras parti i riksdagsvalet.

När vi röstar i riksdagsvalet
är vi alltså med och bestämmer
vilka som ska sitta i riksdagen.
Ju fler röster ett parti får i valet,
desto fler platser får partiet i riksdagen.
Och ju fler platser ett parti har i riksdagen,
desto större möjligheter får partiet
att bestämma över Sverige.

Riksdagen bestämmer hur statens pengar ska
användas.

Val till regionen

Det finns 21 regioner i Sverige.
Tidigare kallades regionerna för landsting.
Regionerna har ofta samma gränser
som våra svenska län.
Regionernas viktigaste uppgift
är hälso- och sjukvården.
Det är också vanligt att regionerna
har hand om trafik med buss och tåg.

Regionerna styrs av något
som kallas regionfullmäktige.
Den fungerar ungefär som riksdagen.
Hur vi röstar i regionvalet
avgör vilka partier som får platser
i regionfullmäktige.

Regionerna har hand om sjukvården.

Val till kommunen

Det finns 290 kommuner i Sverige.
En del kommuner är stora och andra är små.
Kommunerna bestämmer mycket själva.
Bland annat bestämmer de över skolorna,
biblioteken, äldreomsorgen
och sophämtningen.
Det mesta av våra skattepengar
går direkt till kommunerna.

Kommunen styrs av något
som kallas kommunfullmäktige.
Kommunfullmäktige fungerar
som kommunens egen riksdag.
Hur vi röstar i kommunvalet
avgör vilka partier som får platser
i kommunfullmäktige.

Kommunerna har hand om sophämtningen.

Partiledarna debatterar i tv under valrörelsen inför EU-valet 2019.

Valrörelsen

Den tid som leder fram till valet brukar kallas för valrörelse. Då brukar mycket handla om politik i tv, radio och tidningar. Det brukar hållas debatter där partierna får diskutera med varandra för att väljarna ska kunna förstå vad de olika partierna vill.

Valrörelsen är viktig för att väljarna ska veta vad de olika partierna vill göra och tycker är viktigt. Då är det lättare att bestämma hur man ska rösta i valet.

Alla partier vill förstås få så många röster som möjligt i valet.

Därför försöker partierna berätta vad de vill göra med Sverige och varför folk borde rösta på just dem. Det kan partierna göra på många olika sätt. De skriver på sina hemsidor och på sociala medier. De delar ut informationsblad och sätter upp affischer. Kanske gör de också reklam som visas i tv, tidningar och på internet.

Vissa partier brukar också knacka på hemma hos människor för att prata om politik och vad partiet vill. Allt som ett parti gör för att berätta om sin politik inför valet brukas kallas för valkampanj.

Val – så går det till

Vem får rösta?

För att få rösta i valen i Sverige måste du ha fyllt 18 år och vara svensk medborgare. För att rösta i valen till kommun och region räcker det att du bott i Sverige i minst tre år.

Innan valet

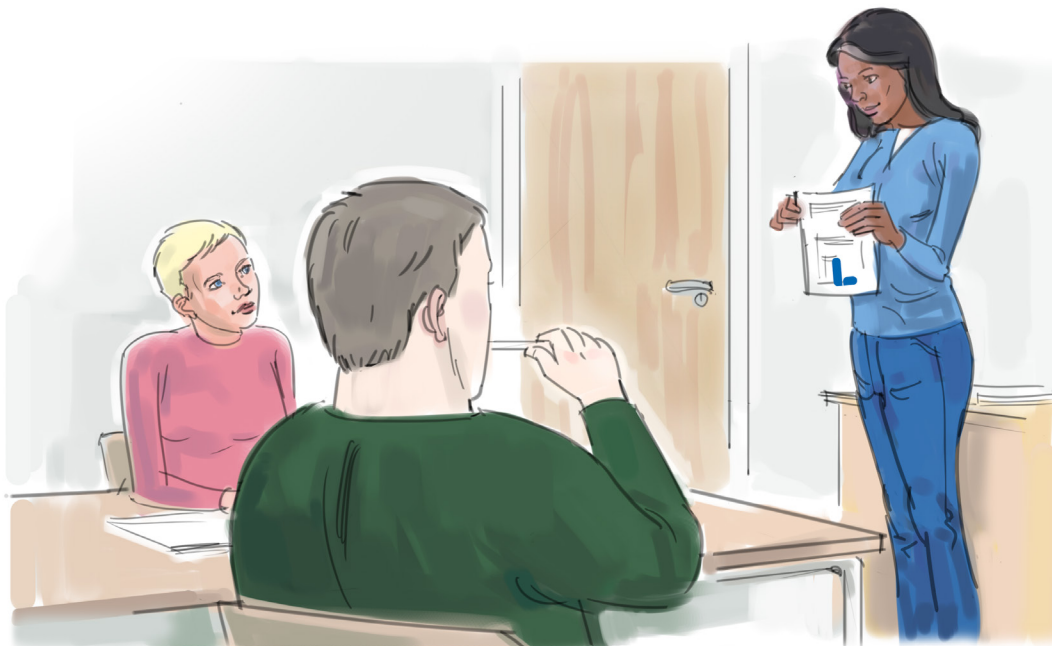
Om du har rätt att rösta får du ett röstkort. Det kommer i posten tre veckor före valet. På röstkortet står det var du kan rösta och vilka öppettider vallokalen har.

På röstkortet står också var du kan gå om du vill förtidsrösta.

Att förtidsrösta betyder att rösta redan innan valdagen.

Det går till på samma sätt som om du röstar på valdagen. Det går också att rösta från utlandet. Du kan läsa hur det går till på www.val.se.

Innan valet är det viktigt att du tänker igenom hur du ska rösta. Vilka saker tycker du är viktiga i samhället? Vilket eller vilka partier håller du med? Vilket eller vilka partier tror du skulle göra ett bra jobb med att styra landet?

Filip och Natalie är 18 år och ska få rösta. På samhällskunskapen får de prata om de olika partierna.

I vallokalen

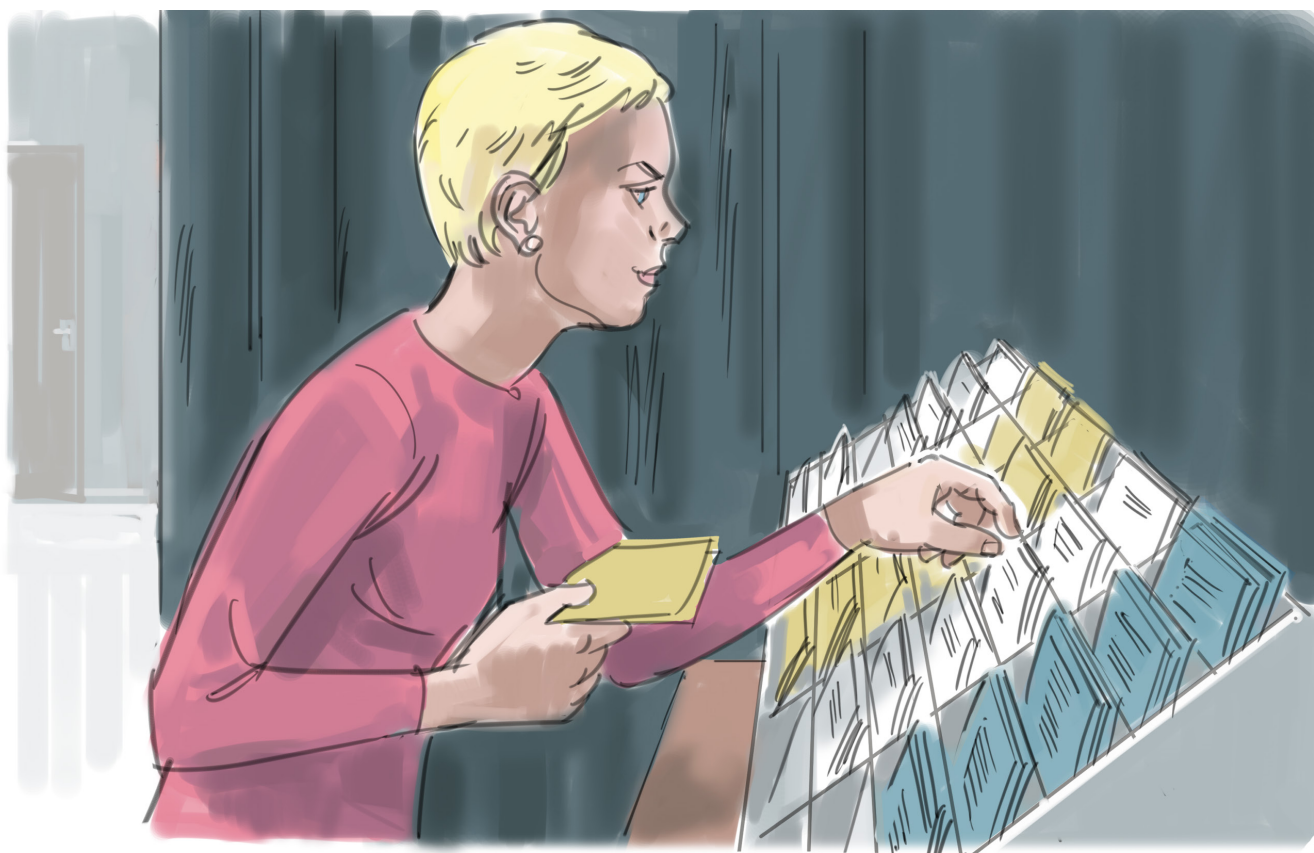
Dagen när valet hålls kallas för valdagen.
Då kan du gå till vallokalen på röstkortet.
När du röstar måste du ha med legitimation.
Det kan också vara bra att ha med röstkortet.

Ta valsedlar och kuvert

I vallokalen finns det ett bord
med valsedlar från alla partier.
En valsedel är det papper
som visar vilket parti du röstar på.
Valsedlarna finns i tre färger:

- gul – för valet till riksdagen
- blå – för valet till regionen
- vit – för valet till kommunen.

Överst på varje valsedel står ett partinamn.
Ta valsedlar från det parti du vill rösta på.
Om du inte vill att andra ska se
vad du tänker rösta på
kan du ta valsedlar från flera partier.
När du sedan går vidare in i vallokalen
ser du en eller flera personer vid ett bord.
De ger dig tre kuvert – ett för varje val.

Natalie tar valsedlar i tre olika färger.

Bakom den gröna skärmen stoppar Filip ner sina valsedlar i kuverten.

Bakom skärmen

Det finns gröna skärmar inne i vallokalen.
De ska man stå bakom, så att ingen
ska kunna se vad du röstar på.

När du ställt dig bakom skärmen
stoppar du ner en valsedel i varje kuvert.
Den valsedel du lägger ner i kuvertet
blir din röst i valet.

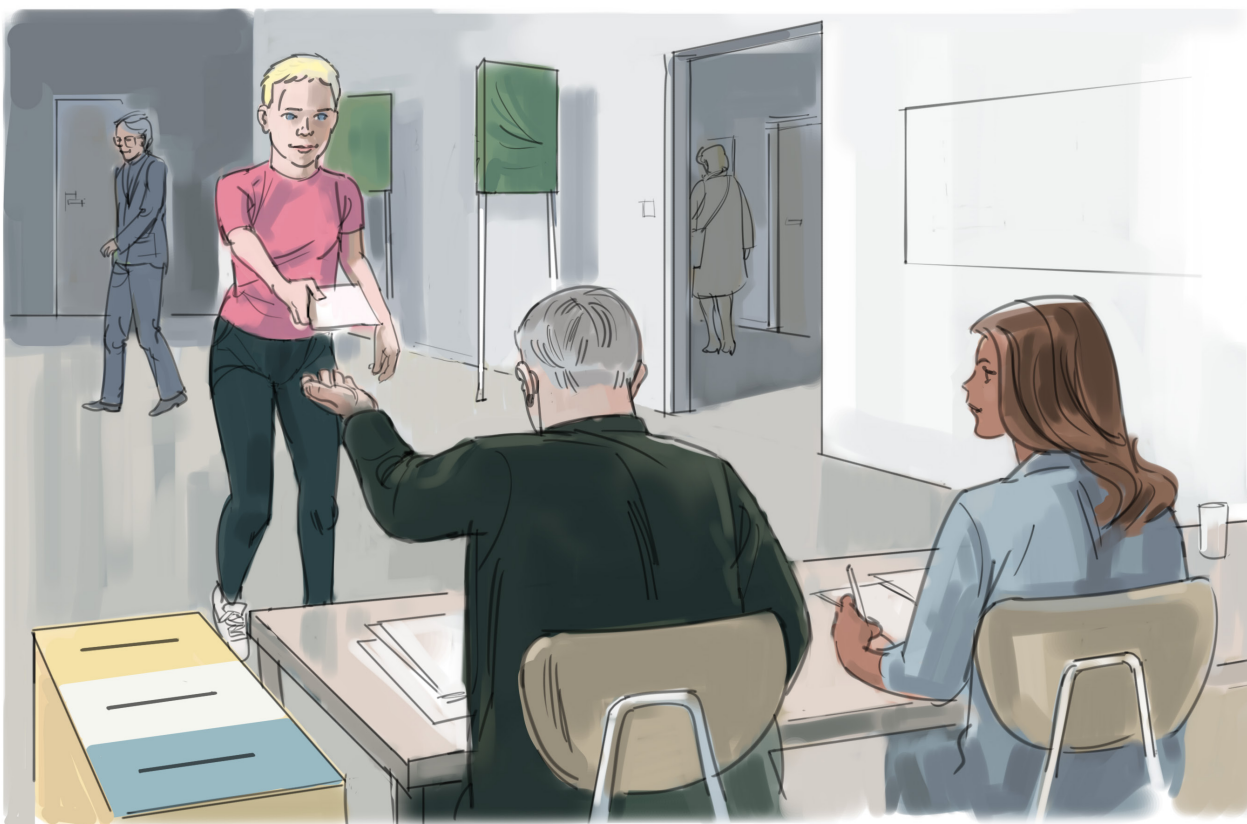
Du kan även kryssa för ett av de namn
som står på valsedeln.

Då visar du att du vill att just den personen
ska bli vald.

Men du måste inte kryssa i något namn alls.

Du kan rösta på samma parti i alla val,
eller på olika partier i de olika valen.
Men det är viktigt att du bara lägger
en valsedel i varje kuvert.

Annars blir din röst ogiltig.
Då räknas den inte i valet.

Natalie lämnar sina valkuvert till funktionärerna, som stoppar dem i varsin låda.

Vid valurnan

När du är klar bakom skärmen går du till personerna som tar emot rösterna. Lämna dina kuvert till dem och visa din legitimation. Då prickar de av dig på en lista. Det är för att du inte ska kunna rösta fler än en gång i samma val. Sen stoppar de dina kuvert i tre olika lådor. En låda där man lägger röster i valet kallas för valurna.

Val till EU

Valen till riksdag, region och kommun är inte de enda valen i Sverige. Svenska folket får också rösta i valet till EU-parlamentet. Det valet är var femte år. Då får vi välja vilka politiker som vi vill ska företräda oss i EU. Mer om EU och valet dit finns i boken Samhällskunskap – så klart! Kurs 2–3.

Valvakan

När vallokalerna har stängt på valdagskvällen börjar rösterna räknas.

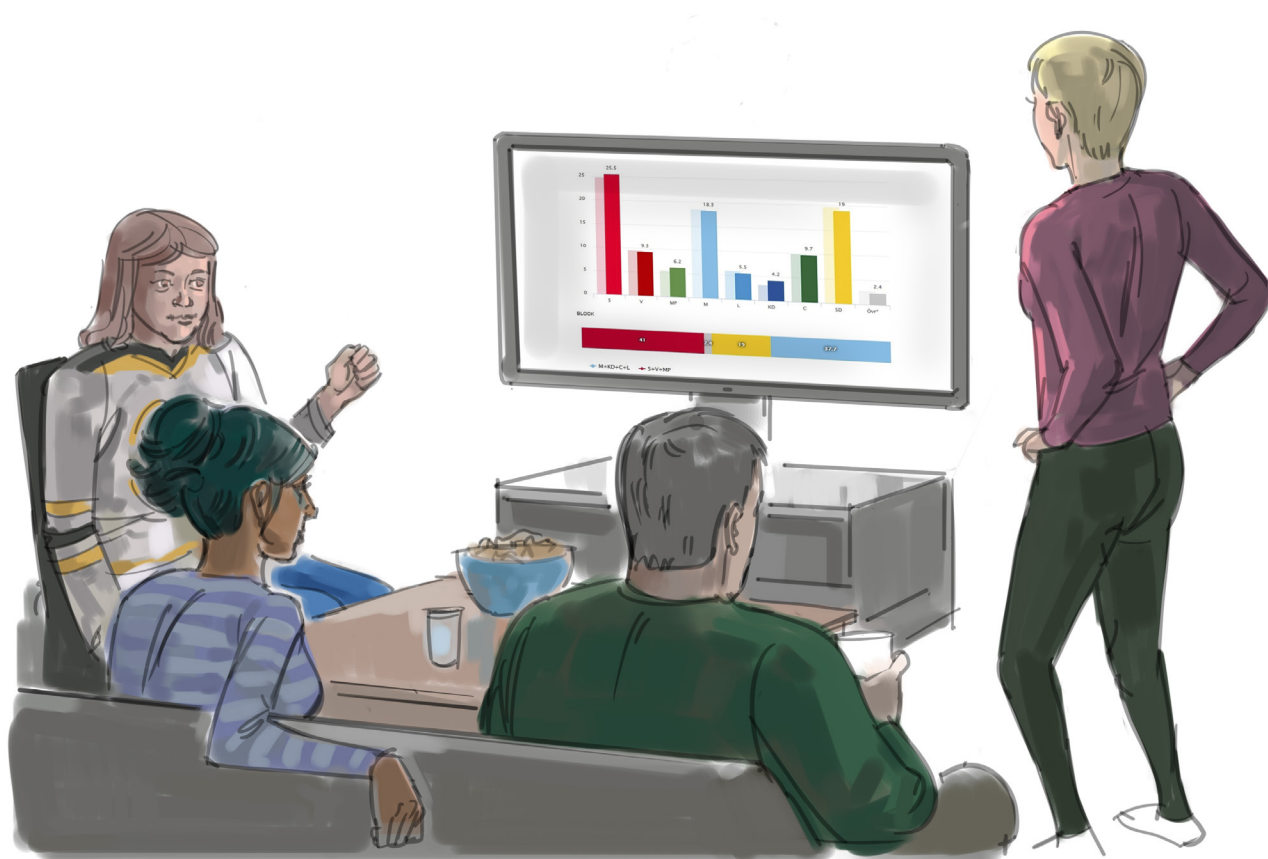
Många människor är förstås nyfikna på hur det ska gå i valet.

Därför följs rösträkningen noggrant av tv, radio och tidningar.

Deras rapportering på valdagskvällen brukar kallas för valvaka.

Ofta brukar man få ett första besked om hur valet gått redan ett par timmar efter att vallokalerna stängt.

Det brukar dock ta några dagar innan rösträkningen är helt färdig.

Pavel, Wilma, Filip och Natalie träffas hemma hos Natalie och ser valvakan på tv.

Så kan du påverka

Att leva i en demokrati betyder inte att du måste hålla med om de beslut som politikerna fattar. Men du måste följa besluten. Däremot har du all rätt att försöka få politikerna att ändra sig.

Om du tycker att någonting i samhället är fel finns det flera saker du kan göra för att påverka samhället.

Rösta i valen

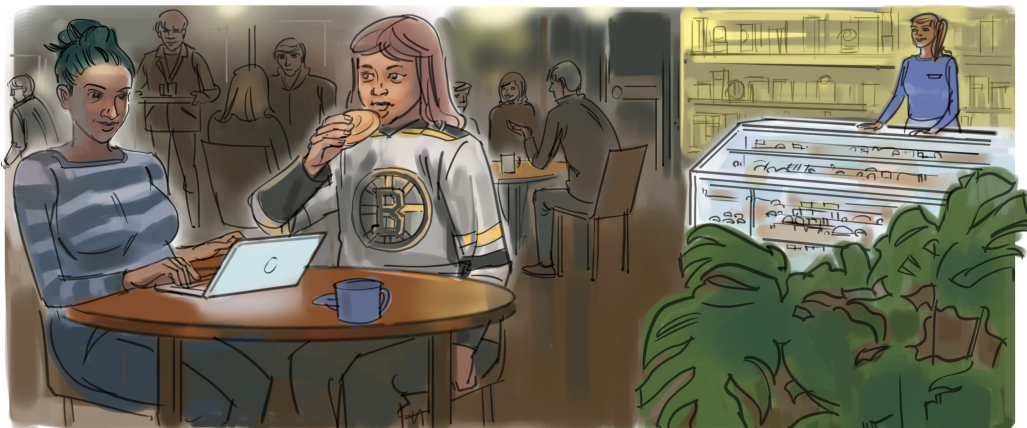
Om du har fyllt 18 år och får rösta är det viktigt att du gör det. Om du röstar på ett parti som tycker som du ökar chansen att det blir som du vill.

Kontakta en politiker

Handlar det du vill ändra på om någonting i din egen kommun? Då är det ofta enkelt att få kontakt med en politiker. Du kan ringa, maila eller skriva ett brev. Berätta vad du tycker är fel och hur du skulle vilja ha det istället.

Gör din röst hörd

Du kan även försöka få fler att tycka som du. Du kan skriva om vad du tycker i en blogg eller på sociala medier. Du kan skriva en insändare i tidningen, sätta upp affischer på stan eller ordna en demonstration. Om många är överens kan det vara enklare att få politikerna att lyssna.

Wilma och Pavel får inte rösta än, men de kan påverka ändå. De skriver en insändare om busstiderna på helgerna.

Ö Övningar till texten

uppgift 1

Uppgift 1 grön

1. Kryssa i om påståendet är sant eller falskt.

a. I Sverige är valdagen den andra söndagen i september.

☐ Sant☐ Falskt

b. Riksdagen bestämmer över lagarna och skattepengarna.

☐ Sant☐ Falskt

c. Ju fler platser ett parti har i riksdagen, desto sämre möjligheter har det partiet att bestämma i Sverige.

☐ Sant☐ Falskt

d. Regionernas viktigaste uppgift är skolorna och sophämtningen.

☐ Sant☐ Falskt

e. Regionerna har ofta hand om busstrafik och tågtrafik.

☐ Sant☐ Falskt

f. Det finns 390 kommuner i Sverige

☐ Sant☐ Falskt

g. Det mesta av våra skattepengar går direkt till kommunerna.

☐ Sant☐ Falskt

h. Under valrörelsen berättar partierna varför folk borde rösta på just dem.

☐ Sant☐ Falskt

Uppgift 1 blå

1. Hur har riksdagsledamöterna fått sina platser i riksdagen?
Berätta med egna ord.

2. Varför är det viktigt för demokratin att de styrande bara får makten fyra år i taget?

Uppgift 2 grön

1. Vad måste du ha med dig till vallokalen? Bara ett svar är rätt.
 - ☐ Identitetshandling
 - ☐ Röstkort
2. Varför ska du stå bakom en grön skärm när du stoppar ner dina valsedlar?
 - ☐ För att ingen annan ska kunna påverka dig.
 - ☐ För att ingen ska kunna se vilket parti du röstar på.
3. Kan du rösta på olika partier?
 - ☐ Ja, jag kan till exempel rösta på ett parti till riksdagen och ett annat till kommunen.
 - ☐ Nej, jag måste välja ett parti till alla val.
4. Hur ofta är det val till EU-parlamentet?
 - ☐ Var tredje år
 - ☐ Var femte år
5. Vad kallas det när tv, radio och tidningar rapporterar om valet på valdagskvällen?
 - ☐ Valjakt
 - ☐ Valvaka

Uppgift 2 blå

Att rösta handlar om att stoppa valsedlar i kuvert och lämna in dem på rätt ställe, men det handlar också om att bestämma sig för vad man vill.

Då kan det vara bra att veta vad man tycker är viktigt.

Här nedanför ska du få skriva ner vilka frågor du tycker är viktigast i riksdagen, regionen och kommunen.

Det här tycker jag är viktigast i riksdagen:

Det här tycker jag är viktigast i regionen:

Det här tycker jag är viktigast i kommunen:

Uppgift 3 grön

Kryssa i om påståendet är sant eller falskt.

1. Att leva i en demokrati betyder att du måste hålla med om alla beslut som politikerna fattar.
☐ Sant ☐ Falskt
2. I Sverige måste man vara 20 år för att få rösta.
☐ Sant ☐ Falskt
3. Det är förbjudet att ta kontakt med kommunpolitiker.
☐ Sant ☐ Falskt
4. Politiker lyssnar ofta mer om det är många människor som är överens om samma sak.
☐ Sant ☐ Falskt

Uppgift 3 blå

Vill du påverka samhället?

Ett sätt kan vara att kontakta en politiker.

Ett annat sätt är att försöka få andra att tycka som du.

I båda fallen är det bra att kunna förklara varför ditt förslag är bra.

Här ska du få träna på det.

Bestäm dig för något du skulle vilja ändra på.

Tänk sedan ut tre anledningar varför ditt förslag är bra.

Skriv ner förslaget och anledningarna här nedanför.

Förslag

Anledning 1

Anledning 2

Anledning 3

Detta häfte är ett utdrag ur SAMHÄLLSKUNSKAP – SÅ KLART! KURS 1,
ett läromedel från Specialpedagogiska skolmyndigheten.
Sidorna 2-10 är hämtade från textboken (artikelnummer 12124).
Sidorna 11-16 kommer från arbetsboken (artikelnummer 12125).
Båda böckerna i sin helhet kan beställas på www.spsm.se/webbutiken.

Samhällskunskap – så klart! Kurs 1

© 2020/2022 Peter Leijon och Specialpedagogiska skolmyndigheten

ARTIKELNUMMER 12124-UTDRAG

MANUS	Peter Leijon
FAKTAGRANSKNING	Marie Wenger
PROJEKTLEDARE	Olof Almqvist
LAYOUT	Peter Häggmark
ILLUSTRATIONER	Henry Svahn
FOTON	Henrik Isaksson/TT (bilden på pengar)
	Tomas Oneborg/TT (bilden på ett sjukhus)
	Henrik Montgomery/TT (bilderna på sophämtning och partiledardebatt)